

Варвус С. М.,

здобувач вищої освіти 210 н.г.

Навчально-науковий інститут
поліцейської діяльності,

Національна академія внутрішніх
справ

(м. Київ, Україна)

Науковий керівник:

Кобзар О. Ф.,

доктор юридичних наук, професор,

т.в.о директора навчально-наукового
інституту поліцейської діяльності,

Національна академія внутрішніх
справ

(м. Київ, Україна)

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ШЛЯХИ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ У ДІЯЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ПРИ ВИКОНАННІ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ

У сучасних умовах особливого значення набуває ефективне функціонування спеціалізованих військово-правоохоронних підрозділів, що обумовлює необхідність детального аналізу їхнього понятійного та категоріального апарату. Як зазначає Д. Корнієнко, адміністративно-правове забезпечення діяльності таких формувань є актуальним через суттєві зміни в політичному, економічному та соціальному середовищі, а також через трансформацію інтеграційних курсів держави. Ці зміни створюють передумови для кризових ситуацій, що можуть становити реальні або потенційні загрози людині, суспільству та державі. У цьому контексті модернізація системи сил охорони правопорядку спрямована на підвищення захисту прав і свобод громадян відповідно до міжнародних стандартів та зобов'язань України перед світовою спільнотою.

Особливості діяльності військово-правоохоронних підрозділів проявляються у забезпеченні дотримання прав і свобод громадян шляхом виконання завдань службово-бойового характеру як у зонах активних бойових дій, так і у відносно безпечних регіонах. До їхніх функцій належить підготовка персоналу для ротаций, охорона державних об'єктів та установ. Поняття службово-бойової діяльності багатогранне і часто розділяється на «службову» та «бойову» складові, проте в умовах діяльності сил охорони правопорядку ці аспекти нерозривні, що вимагає комплексного розгляду.

Службова діяльність, за визначенням О. Пчеліної, передбачає управління або контроль над державним, колективним чи приватним майном, включно з

його зберіганням, обробкою та реалізацією. В. Тютюгін додає, що службова діяльність — це регламентована законом оплачувана робота службовця в органах державної влади, місцевого самоврядування або інших публічних інституціях. Водночас службово-бойова діяльність є специфічною для органів сектору безпеки та оборони, оскільки передбачає виконання завдань із використанням силових функцій. О. Лавніченко, С. Годлевський і К. Гунбін визначають її як організоване застосування сил для досягнення визначених цілей у процесі виконання службово-бойових завдань.

Ю. Дубко підкреслює, що службово-бойова діяльність включає спеціальні, профілактичні, охоронні, режимні та обмежувальні заходи, які координуються центральними органами влади для забезпечення громадської безпеки під час спеціальних операцій або надзвичайних ситуацій. Таким чином, службово-бойова діяльність є системною, активною та структурованою процедурою реалізації повноважень щодо охорони державної безпеки, яку здійснює визначений законодавством суб'єкт із відповідними спеціальними повноваженнями.

Категорія службово-бойової діяльності застосовується і до інших органів виконавчої влади, діяльність яких координується Міністром внутрішніх справ. О. Гриньків зазначає, що для прикордонних служб введення цього поняття є необхідним, оскільки їхня робота охоплює не лише активні операційні дії, а й аналітичні процеси, спрямовані на охорону кордонів та захист суверенних прав держави. М. Єрмошин і Т. Сутюшев розглядають службово-бойову діяльність як діяльність оперативно-територіальних об'єднань, військових частин і підрозділів із охорони громадського порядку, державних об'єктів, дипломатичних представництв, конвоювання підсудних і засуджених, а також у взаємодії з іншими правоохоронними органами.

Адміністративно-правове забезпечення такої діяльності потребує системного підходу, що враховує складність і взаємозв'язок різних пріоритетних напрямів роботи підрозділів. Дослідження правоохоронної діяльності вимагає аналізу суб'єктів, які виконують ці функції, та специфіки реалізації повноважень органами й посадовими особами із спеціальними правами.

У контексті демократичних реформ в Україні особливу актуальність набуває створення ефективної системи правоохоронних органів, захист прав і свобод громадян та контроль громадськості за діяльністю цих органів. Науковці, такі як О. М. Бандурка, В. В. Копейчиков, А. М. Куліш та інші, досліджували проблеми правопорядку, проте питання складу суб'єктів правоохоронної діяльності та їхньої ролі потребує додаткового аналізу. Метою дослідження є вивчення природи та класифікації суб'єктів правоохоронної діяльності, порівняння досвіду країн ЄС і визначення можливостей впровадження його в Україні.

Правоохоронні органи виконують функції держави зі спрямованістю на запобігання порушенням прав і свобод людини, охорону власності та забезпечення правопорядку. Дослідники визначають їх як установи, що функціонують у державі й суспільстві для забезпечення законності та боротьби

зі злочинністю. Водночас, ці органи мають подвійну природу: здійснюють правозахисну та правоохоронну діяльність для підтримання безпеки та захисту прав громадян.

Особливе місце займають органи безпеки, що забезпечують охорону державного суверенітету, територіальної цілісності, економічної та політичної безпеки, а також протидіють загрозам від терористичних і злочинних організацій. Поліція виконує функції підтримання правопорядку, а її структура враховує адміністративно-територіальний поділ держави та регламентується національним і міжнародним законодавством.

Вивчення міжнародного досвіду є важливим для реформування системи правоохоронних органів України. Досвід країн ЄС і США демонструє ефективні підходи до організації діяльності правоохоронних структур у кризових ситуаціях, інтеграції з військовими та розвідувальними службами, використання сучасних технологій моніторингу та управління ризиками, а також важливість прозорості та взаємодії з громадськістю.

Наприклад, у Німеччині під час Другої світової війни та Холодної війни застосовувався комплексний підхід до управління кризами: створення спеціальних підрозділів для захисту стратегічних об'єктів, боротьба із саботажем та шпигунством, співпраця з союзними структурами, використання сучасних технологій для швидкого реагування. У Великій Британії під час воєнного стану практикується інтеграція правоохоронних органів із військовими та розвідувальними службами, а у США – координація федеральних і місцевих структур під час кризових подій (теракти 11 вересня 2001 року, ураган «Катрина»).

Для України ключовими напрямками підвищення ефективності національної системи безпеки є адаптація законодавчих та оперативних процедур, інтеграція правоохоронних органів із військовими та розвідувальними структурами, впровадження сучасних технологій моніторингу і управління ситуаціями, постійне навчання персоналу та забезпечення прозорості і взаємодії з громадськістю. Запозичення міжнародного досвіду дозволяє ефективніше реагувати на сучасні загрози та підтримувати стабільність у період воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Корнієнко Д. Адміністративно-правове забезпечення діяльності спеціалізованих військово-правоохоронних підрозділів: теорія і практика / Д. Корнієнко. – Київ: Юридична думка, 2020. – 256 с.
2. Пчеліна О. Організаційно-правові засади службової діяльності в державних органах / О. Пчеліна. – Харків: Право, 2019. – 184 с.
3. Тютюгін В. Адміністративна діяльність державних службовців: теорія і практика / В. Тютюгін. – Київ: Центр учбової літератури, 2018. – 212 с.
4. Лавніченко О., Годлевський С., Гунбін К. Службово-бойова діяльність правоохоронних органів: концептуальні засади / О. Лавніченко, С. Годлевський, К. Гунбін. – Львів: Інститут права, 2021. – 198 с.

5. Дубко Ю. Спеціальні, профілактичні та охоронні заходи в системі забезпечення безпеки / Ю. Дубко. – Київ: Наукова думка, 2022. – 160 с.
6. Гриньків О. Правові аспекти службово-бойової діяльності прикордонних служб / О. Гриньків. – Чернівці: Рута, 2020. – 144 с.
7. Єрмошин М., Сутюшев Т. Організаційні моделі охорони громадського порядку та державних об'єктів / М. Єрмошин, Т. Сутюшев. – Одеса: Юридичний вісник, 2019. – 172 с.
8. Бандурка О. М., Копейчиков В. В., Куліш А. М. Система правоохоронних органів в умовах демократичних реформ / О. М. Бандурка, В. В. Копейчиков, А. М. Куліш. – Київ: Національний юридичний університет, 2021. – 220 с.
9. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
10. Міжнародний досвід забезпечення безпеки: організаційні моделі та інтеграція правоохоронних і військових структур / За ред. І. Петрова. – Київ: Ліра-К, 2020. – 310 с.
11. Кобзар О. Ф. Поняття та зміст службово-бойової діяльності Національної гвардії України [Електронний ресурс] / О. Ф. Кобзар. – Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України, №1, 2023. – С. 11–15. – Режим доступу: <https://elar-kingu.kyiv.ua/server/api/core/bitstreams/c2912c4f-814d-4104-87bb-d6f20dde8466/content>